

**ỨNG DỤNG PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC TÍCH CỰC
NHẪM NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG BÀI GIẢNG
CÁC MÔN LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ
Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC, ĐẠI HỌC HUẾ HIỆN NAY**

Nguyễn Thị Phương

Khoa Lý luận Chính trị, Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế

Email: phuongnguyentriet@gmail.com

Ngày nhận bài: 25/11/2018; ngày hoàn thành phần biên: 20/12/2018; ngày duyệt đăng: 02/10/2019

TÓM TẮT

Phương pháp dạy học tích cực xuất hiện ở các nước phương Tây từ đầu thế kỷ XX và phát triển mạnh từ nửa sau của thế kỷ, với triết lý: tôn trọng người học, coi người học là trung tâm của quá trình đào tạo. Tại Việt Nam, phương pháp dạy học tích cực đang từng bước được áp dụng phổ biến, thay thế cho cách thức giảng dạy truyền thống trước đây. Bài nghiên cứu này chỉ tập trung làm rõ: đặc điểm, lợi ích của việc áp dụng phương pháp dạy học tích cực đối với các môn Lý luận chính trị, từ đó đưa ra một số đề xuất nhằm nâng cao chất lượng bài giảng.

Từ khóa: Đặc điểm, Lý luận chính trị, Phương pháp dạy học tích cực.

1. DẪN NHẬP

Đất nước ta đã và đang trên đà phát triển công nghiệp hóa, hiện đại hóa, vấn đề chất lượng nguồn nhân lực rất cần được quan tâm. Đổi mới phương pháp giảng dạy là một trong những yêu cầu cấp thiết đối với ngành giáo dục nói chung và giáo dục đại học nói riêng nhằm nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo. Một phương pháp giảng dạy khoa học, phù hợp sẽ tạo điều kiện cho người dạy và người học phát huy hết khả năng của mình trong việc truyền đạt, lĩnh hội kiến thức và phát triển tư duy. Phương pháp giảng dạy khoa học sẽ làm thay đổi vai trò của người thầy, đồng thời tạo nên sự hứng thú, say mê và sáng tạo của người học. Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII của Đảng khẳng định “Giáo dục là quốc sách hàng đầu, phát triển giáo dục và đào tạo nhằm nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực, bồi dưỡng nhân tài. Chuyển mạnh quá trình giáo dục chủ yếu từ trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học; học đi đôi với hành, lý luận gắn với thực tiễn” [1; tr114]. Do đó, đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng phát huy tính tích cực, chủ động sáng tạo của

Ứng dụng phương pháp dạy học tích cực nhằm nâng cao chất lượng bài giảng ...

người học là một trong những nội dung quan trọng nhằm cải cách căn bản, toàn diện nền giáo dục nước ta hiện nay.

Ở Việt Nam, việc giáo dục Lý luận chính trị cho sinh viên là một yếu tố quan trọng trong nội dung đào tạo bậc đại học, nhằm hướng đến mục tiêu xây dựng những thế hệ sinh viên phát triển toàn diện, có nhân cách trong sáng, có lập trường tư tưởng chính trị vững vàng, đồng thời trang bị cho sinh viên những kiến thức cơ bản, là cơ sở phương pháp luận tiếp thu các môn khoa học chuyên ngành đáp ứng ngày càng cao quá trình hội nhập và phát triển đất nước.

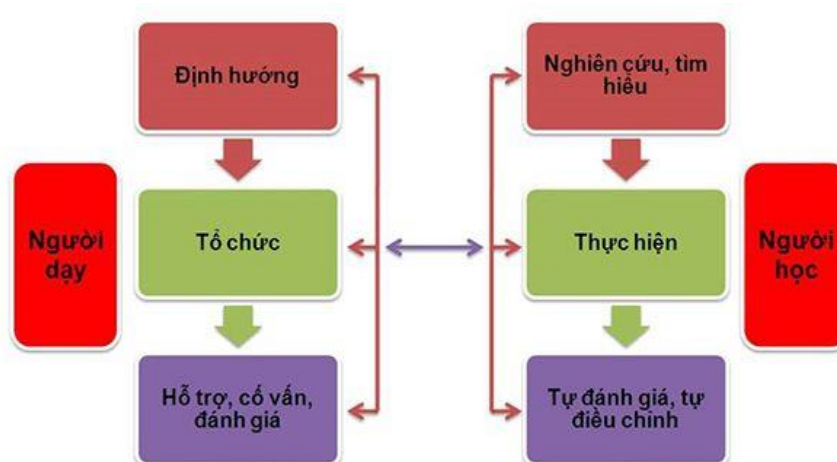
Nhiều năm qua, việc dạy và học các môn Lý luận chính trị tại Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế đã ổn định và có những bước tiến mới. Từ những môn học này, nhiều sinh viên đã cố gắng phấn đấu toàn diện cả về học tập, tu dưỡng đạo đức để trở thành người công dân tốt, có ích cho bản thân, gia đình và xã hội. Tuy vậy, vẫn còn tồn tại một bộ phận sinh viên có thái độ tiêu cực, thụ động đối với những môn học này, họ chỉ học vì đây là những học phần bắt buộc do Bộ Giáo dục và Đào tạo quy định.

Thực tế cho thấy, chất lượng giảng dạy và học tập các môn Lý luận chính trị phụ thuộc vào nhiều yếu tố, trong đó có yếu tố thuộc về phương pháp giảng dạy của giảng viên. Làm thế nào để sinh viên có thể hiểu đúng về chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và Đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam khi vận dụng vào thực tiễn nước ta? Làm thế nào để khơi gợi sự say mê và lòng yêu thích những môn học này cho sinh viên? Đó là những vấn đề không dễ và đòi hỏi những người làm công tác giảng dạy phải đầu tư nghiên cứu và phải tâm huyết với nghề. Hơn nữa, đây là những môn học đặc thù áp dụng cho sinh viên tất cả các ngành học, do đó giảng viên cần phải có những phương pháp thích hợp, đa dạng hóa, vận dụng các phương pháp dạy học tích cực. Điều đó đã, đang và sẽ tiếp tục đặt ra một trọng trách lớn lao cho đội ngũ giảng viên giảng dạy những môn học nói trên.

2. ĐẶC TRƯNG CỦA PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC TÍCH CỰC

Trên thế giới phương pháp dạy học tích cực, hay còn gọi là phương pháp giáo dục chủ động, phương pháp sư phạm hiện đại,... xuất hiện ở các nước phương Tây (Mỹ, Pháp...) từ đầu thế kỷ XX và được phát triển mạnh từ nửa sau của thế kỷ, có ảnh hưởng sâu rộng tới các nước trên thế giới, với phương thức đào tạo dựa trên triết lý: Tôn trọng người học, coi người học là trung tâm của quá trình đào tạo. Tại Việt Nam, phương pháp dạy học tích cực cũng đang từng bước được áp dụng phổ biến, thay thế cho cách thức giảng dạy và tiếp nhận kiến thức một cách thụ động như trước đây. Trong môi trường giáo dục đại học hiện nay, với việc được đào tạo nhiều môn học, việc áp dụng các phương pháp dạy học tích cực là hết sức cần thiết để nâng cao chất lượng học tập của sinh viên, nâng cao năng lực giảng dạy của giảng viên.

Nói đến phương pháp dạy học tích cực chính là nói đến cách dạy học mà ở đó, giáo viên, giảng viên là người đưa ra những gợi mở cho một vấn đề và cùng học sinh, sinh viên bàn luận, tìm ra mấu chốt, cũng như khám phá những tri thức mới theo kiểu tranh luận, hội thảo theo nhóm... Những phương pháp này lấy sự chủ động tìm tòi, sáng tạo, tư duy của học sinh, sinh viên làm nền tảng. Giáo viên, giảng viên chỉ là người dẫn dắt và gợi mở vấn đề. Người thầy có vai trò là trọng tài, cố vấn, điều khiển tiến trình giờ dạy. Nhìn chung, phương pháp dạy học tích cực là những phương pháp, cách thức, kỹ thuật khác nhau giúp cho giờ học trở nên sinh động và hấp dẫn, tạo cơ hội cho người học được làm việc một cách chủ động và sáng tạo.

Mô hình phương pháp dạy học tích cực [5]

Thứ nhất, dạy và học bằng cách tổ chức các hoạt động học tập của người học

Trong phương pháp dạy học tích cực, người học được cuốn hút vào các hoạt động học tập do người dạy tổ chức và chỉ đạo, thông qua đó tự lực khám phá những điều mình chưa rõ, chứ không phải thụ động tiếp thu những tri thức đã được người dạy sắp đặt. Được đặt vào những tình huống của đời sống thực tế, người học trực tiếp quan sát, thảo luận, làm thí nghiệm, giải quyết vấn đề đặt ra theo cách suy nghĩ của mình, từ đó nắm được kiến thức kỹ năng mới, vừa nắm được phương pháp "làm ra" kiến thức, kỹ năng đó, không rập theo những khuôn mẫu có sẵn, được bộc lộ và phát huy tiềm năng sáng tạo. Dạy theo cách này, người dạy không chỉ giản đơn truyền đạt tri thức mà còn hướng dẫn hành động. Dạy học chủ động phải giúp cho từng người học biết hành động và tích cực tham gia các chương trình hành động của cộng đồng.

Thứ hai, dạy và học chú trọng rèn luyện phương pháp tự học

Phương pháp dạy học tích cực đòi hỏi người dạy phải xem việc rèn luyện phương pháp học tập cho người học không chỉ là một biện pháp nâng cao hiệu quả dạy học mà còn là một mục tiêu dạy học.

Ứng dụng phương pháp dạy học tích cực nhằm nâng cao chất lượng bài giảng ...

Trong thời đại cách mạng công nghiệp 4.0 với sự biến đổi nhanh và bùng nổ thông tin, khoa học và công nghệ thì không thể nhồi nhét người học bởi khối lượng kiến thức khổng lồ. Bởi vậy, tự học là một trong những cách thức tiếp cận tri thức phù hợp với thời đại hiện nay. Tuy nhiên, cách thức này đòi hỏi người học phải chủ động rèn luyện phương pháp, kỹ năng, thói quen, ý chí tự học, có như vậy mới tạo cho mình lòng ham học, khơi dậy nội lực vốn có trong mỗi cá nhân. Do đó, giáo dục hiện đại thường nhấn mạnh mặt hoạt động học trong quá trình dạy học, nỗ lực tạo ra sự chuyển biến từ học tập thụ động sang tự học chủ động.

Thứ ba, tăng cường học tập cá nhân, phối hợp với học tập hợp tác

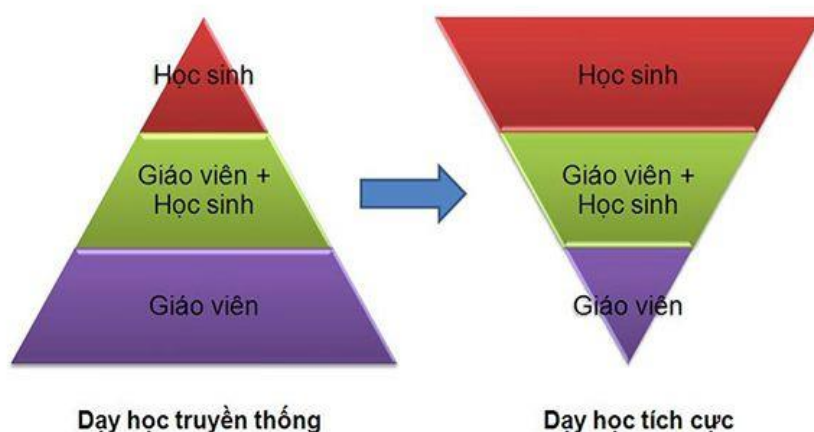
Thường thì trong một lớp học trình độ kiến thức, tư duy của người học không thể đồng đều, do đó khi áp dụng phương pháp dạy học tích cực buộc phải chấp nhận sự phân hóa về trình độ, tiến độ hoàn thành nhiệm vụ học tập. Việc sử dụng phương tiện công nghệ thông tin trong nhà trường sẽ đáp ứng yêu cầu cá thể hóa hoạt động học tập theo nhu cầu và khả năng của mỗi người học. Tuy nhiên, trong học tập không phải mọi tri thức, kỹ năng, thái độ đều được hình thành bằng những hoạt động độc lập cá nhân. Lớp học là môi trường giao tiếp thầy - trò, trò - trò, tạo nên mối quan hệ hợp tác giữa các cá nhân trên con đường lĩnh hội nội dung học tập. Thông qua thảo luận, tranh luận trong tập thể, ý kiến mỗi cá nhân được bộc lộ, khẳng định hay bác bỏ, qua đó người học nâng mình lên một trình độ mới. Bài học vận dụng được vốn hiểu biết và kinh nghiệm sống của người giáo viên, giảng viên. Trong nhà trường, phương pháp học tập hợp tác được tổ chức ở cấp nhóm, tổ, lớp hoặc trường. Học tập hợp tác làm tăng hiệu quả học tập, nhất là lúc phải giải quyết những vấn đề gay gắt, lúc xuất hiện thực sự nhu cầu phối hợp giữa các cá nhân để hoàn thành nhiệm vụ chung. Trong hoạt động theo nhóm nhỏ sẽ không thể có hiện tượng ỷ lại; tính cách năng lực của mỗi thành viên được bộc lộ, uốn nắn, phát triển tình bạn, ý thức tổ chức, tinh thần tương trợ.

Thứ tư, kết hợp đánh giá của người dạy với tự đánh giá của người học

Trong dạy học, việc đánh giá người học không chỉ nhằm mục đích nhận định thực trạng và điều chỉnh hoạt động học của người học, mà còn đồng thời tạo điều kiện nhận định thực trạng và điều chỉnh hoạt động dạy của người dạy. Khi áp dụng phương pháp dạy học truyền thống, người dạy giữ “độc quyền” đánh giá người học. Trong phương pháp tích cực, người dạy phải hướng dẫn người học phát triển kỹ năng tự đánh giá để tự điều chỉnh cách học của bản thân. Đồng thời, người dạy cần tạo điều kiện thuận lợi, hướng đến người học được tham gia đánh giá lẫn nhau. Tự đánh giá đúng và điều chỉnh hoạt động kịp thời là năng lực rất cần cho sự thành đạt trong cuộc sống mà nhà trường phải trang bị cho người học. Theo hướng phát triển các phương pháp tích cực để đào tạo những con người năng động, sớm thích nghi với đời sống xã hội, thì việc kiểm tra, đánh giá không thể dừng lại ở yêu cầu tái hiện các kiến thức, lặp lại các kỹ năng đã học mà phải khuyến khích trí thông minh, óc sáng tạo trong việc giải

quyết những tình huống thực tế. Với sự trợ giúp của các thiết bị kỹ thuật, kiểm tra đánh giá sẽ không còn là một công việc nặng nhọc đối với giáo viên, giảng viên mà đây lại là một kênh thông tin nhanh nhạy giúp người dạy linh hoạt điều chỉnh hoạt động dạy, cũng như chỉ đạo hoạt động học. Từ dạy và học thụ động sang dạy và học tích cực, người dạy không còn đóng vai trò đơn thuần là người truyền đạt kiến thức. Giáo viên, giảng viên trở thành người thiết kế, tổ chức, hướng dẫn các hoạt động độc lập hoặc theo nhóm nhỏ, người học tự lực chiếm lĩnh nội dung học tập, chủ động đạt các mục tiêu kiến thức, kỹ năng, thái độ theo yêu cầu của chương trình. Với việc áp dụng phương pháp dạy học tích cực đòi hỏi trên lớp người học đóng vai trò hoạt động là chính, giáo viên, giảng viên có vẻ nhàn nhã hơn nhưng trong khâu soạn giáo án, người dạy phải đầu tư công sức, thời gian rất nhiều so với kiểu dạy và học truyền thống, có như vậy mới có thể thực hiện bài lên lớp với vai trò là người gợi mở, xúc tác, động viên, cố vấn, trọng tài trong các hoạt động tìm tòi hào hứng, tranh luận sôi nổi của người học. Bên cạnh đó, người dạy phải có trình độ chuyên môn sâu rộng, có trình độ sư phạm lành nghề mới có thể tổ chức, hướng dẫn các hoạt động của người học mà nhiều khi diễn biến ngoài tầm dự kiến của người dạy.

So sánh phương pháp dạy học truyền thống và phương pháp dạy học tích cực [5]

3. MỘT SỐ PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC TÍCH CỰC ĐƯỢC ÁP DỤNG KHI GIẢNG DẠY CÁC HỌC PHẦN LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ

Là một giảng viên đứng trên bục giảng đã nhiều năm, giảng dạy một trong những học phần Lý luận chính trị, chúng tôi nhận thấy nâng cao chất lượng giờ học cho sinh viên rất cần thiết phải áp dụng các phương pháp giảng dạy tích cực. Tuy nhiên, chúng ta cũng phải thừa nhận một thực tế là không có bất kỳ một phương pháp dạy học toàn năng nào. Mỗi phương pháp đều có ưu điểm và hạn chế riêng của nó. Vì vậy, việc đổi mới phương pháp thuyết trình đúng mục đích và áp dụng cho những thời điểm thích hợp của tiết học sẽ mang lại hiệu quả cao.

Ứng dụng phương pháp dạy học tích cực nhằm nâng cao chất lượng bài giảng ...

Một là, đổi mới phương pháp thuyết trình thành phương pháp thuyết trình có minh họa

Phương pháp thuyết trình vốn là phương pháp dạy học truyền thống. Có thể coi đây là phương pháp chủ đạo của người dạy trong quá trình truyền thụ kiến thức cho người học. Người dạy là chủ thể còn người học là khách thể của quá trình dạy – học. Phương pháp này ít quan tâm đến việc phát triển tư duy, huấn luyện kỹ năng và rèn luyện thái độ cho người học. Hậu quả của phương pháp này là sự thụ động của người học trong việc tiếp cận tri thức. Họ ngại đọc tài liệu, ngại tranh luận, thiếu khả năng thuyết trình, lười tư duy và thiếu tính sáng tạo trong tư duy khoa học.

Cùng với sự phát triển của khoa học và công nghệ và sự đổi mới của phương pháp giảng dạy, phương pháp thuyết trình ngày càng được hoàn thiện, không còn là phương pháp thuyết trình truyền thống. Phương pháp thuyết trình có minh họa (phương pháp thuyết trình theo hướng hiện đại) được hiểu là hoạt động trình bày của người dạy nhằm chuyển tải lượng thông tin, nội dung tới người học một cách có hệ thống với sự hỗ trợ của các phương pháp giảng dạy tích cực và các phương tiện giảng dạy khác làm cho thuyết trình hay hơn, hấp dẫn, hiệu quả hơn. Thông qua thực tiễn, chúng tôi nhận thấy thuyết trình vẫn luôn là một phương pháp đòi hỏi phải phát huy sức mạnh tổng hợp của người dạy. Ngoài kinh nghiệm và kiến thức chuyên sâu, giảng viên nếu sở hữu vốn ngôn ngữ sinh động và có sức truyền cảm tốt như giọng nói, cách đi đứng, cử chỉ, điệu bộ, ánh mắt, vẻ mặt, tư thế, trang phục, khoảng cách,... sẽ có sức mạnh lôi cuốn sinh viên vào bài giảng của mình một cách thuyết phục.

Đối với các học phần Lý luận chính trị, trước khi lên lớp giảng dạy giảng viên cần chuẩn bị kỹ giáo án, làm chủ kiến thức, thiết kế bài giảng phù hợp, kết hợp và sử dụng hiệu quả các phương tiện dạy học hiện đại như máy chiếu, mạng internet, giới thiệu một số hình ảnh minh họa nội dung bài giảng làm cho bài giảng trở nên sinh động nhất. Khi áp dụng phương pháp này, giảng viên cần chia nội dung thành 03 phần: phần mở đầu (phải phù hợp với chủ đề, nội dung bài giảng), phần thân bài (mỗi bài giảng nên chia từ 03 đến 05 tiểu mục) và phần kết thúc (“neo chốt” những nội dung quan trọng của bài học). Sau mỗi buổi học cần hướng dẫn tài liệu cho bài học tiếp theo để sinh viên nghiên cứu. Tuy nhiên, mỗi tiết học nếu sử dụng phương pháp này trong một khoảng thời gian dài thì hầu hết sinh viên đều cảm thấy mệt mỏi khi phải ngồi lắng nghe mà không được chủ động trong giờ học của mình. Vì vậy, như chúng tôi trực tiếp phỏng vấn sinh viên sau các buổi học, đa số đều cho rằng trong tiết học theo phương thức đào tạo tín chỉ phương pháp này chỉ nên áp dụng khoảng 20 phút/ tiết học.

Hai là, phương pháp nêu ý kiến lên bảng

Phương pháp này dành cho câu hỏi có nhiều phương án trả lời, với mục đích thu thập nhiều ý kiến và thông tin từ phía người học nhằm kiểm tra kiến thức của họ,

đồng thời định hướng cho họ nội dung bài giảng.

Thực tế cho thấy, phương pháp này rất dễ áp dụng lại không tốn kém, chi cần bảng, phấn. Đồng thời, phát huy được tính tích cực, tư duy độc lập, sáng tạo của người học qua sự khuyến khích, động viên của người dạy.

Ví dụ: Khi giảng phần Quy luật chuyển hóa từ những sự thay đổi về lượng thành những sự thay đổi về chất và ngược lại trong học phần Những Nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin 1.

Câu hỏi: Vận dụng Quy luật chuyển hóa từ những sự thay đổi về lượng thành những sự thay đổi về chất và ngược lại trong cuộc sống và trong học tập của bản thân? (câu hỏi này được nêu lên bảng).

Thời điểm áp dụng: kết thúc bài giảng

Thời gian thực hiện: 15 phút

Đối tượng áp dụng: toàn bộ sinh viên của nhóm học phần

Dành khoảng 03 phút để sinh viên tập trung suy nghĩ tìm ra phương án trả lời. Sau đó giảng viên mời 02 sinh viên lên bảng, kẻ đôi bảng, mỗi người một bên, phân công ghi ý kiến của sinh viên trong nhóm học phần về sự vận dụng Quy luật chuyển hóa từ những sự thay đổi về lượng thành những sự thay đổi về chất và ngược lại trong cuộc sống, trong học tập (ý kiến ngắn gọn). Sau khi hoàn thành phần nêu ý kiến, giảng viên có thể hỏi cả lớp xem ý kiến nào quan trọng nhất, gạch chân những ý kiến đó hoặc gom các ý kiến có liên quan thành một nhóm và trao đổi với cả lớp về các nhóm vấn đề.

Phương pháp này có thể dùng mở đầu bài giảng, giảng một nội dung hoặc kết thúc bài giảng. Vì vậy, vấn đề đặt ra để người học nêu ý kiến sẽ phải phù hợp với từng thời điểm cụ thể. Nếu sử dụng mở đầu bài giảng thì vấn đề phải hướng vào nội dung chính của bài giảng. Còn sử dụng kết thúc bài giảng thì vấn đề phải là hệ quả hay kết quả của một nội dung chính đã trình bày trong bài giảng. Phương pháp này có tác dụng làm thay đổi không khí lớp học, có thể dùng thay đổi không khí lớp học sau khoảng 20 phút thuyết trình. Thông qua giảng dạy, chúng tôi nhận thấy đây là phương pháp được nhiều giảng viên ưa chuộng.

Ba là, phương pháp làm việc nhóm

Phương pháp làm việc nhóm là phương pháp giảng dạy tích cực, giúp người dạy tổ chức người học thành các nhóm học tập nhỏ từ 5 đến 7 người, mỗi thành viên trong nhóm vừa có trách nhiệm tự học tập, vừa có trách nhiệm chia sẻ và giúp đỡ các thành viên khác hoàn thành nhiệm vụ học tập mà giảng viên đã giao cho cả nhóm.

Ứng dụng phương pháp dạy học tích cực nhằm nâng cao chất lượng bài giảng ...

Trong quá trình giảng dạy, chúng tôi vận dụng khá nhiều phương pháp này. Bởi vì phương pháp làm việc nhóm là phương pháp hữu hiệu khuyến khích sự sáng tạo và sự tích cực của mỗi thành viên trong lớp khi học các học phần Lý luận chính trị.

Ví dụ: Khi giảng dạy phần thứ ba Lý luận của chủ nghĩa Mác – Lênin về chủ nghĩa xã hội trong học phần Những Nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác – Lênin 2.

Chủ đề: Vì sao chủ nghĩa xã hội ở Đông Âu và Liên Xô đã sụp đổ, chủ nghĩa tư bản còn tiềm năng phát triển mạnh nhưng hiện nay Đảng ta vẫn kiên định con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam?

Thời gian thực hiện: 20 phút

Phương tiện: giấy A0; bút dạ (viết to, rõ)

Chia nhóm thực hiện: Mỗi nhóm có từ 03 đến 09 người (chia ngẫu nhiên, theo vị trí ngồi trong nhóm học phần), đề cử trưởng nhóm và thư ký.

Trong khi sinh viên thực hiện làm việc nhóm, giảng viên quan sát khuyến khích thành viên trong từng nhóm tham gia, tạo kỹ năng làm việc nhóm. Đồng thời, giảng viên có thể gợi ý giúp nhóm xác định chính xác vấn đề, nhắc nhở về thời gian làm việc của từng nhóm. Sau thời gian thực hiện, từng nhóm trưng bày poster và thuyết trình. Cuối cùng, giảng viên sẽ là người tổng kết ý kiến của mỗi nhóm, bổ sung các vấn đề cần giải quyết trong chủ đề đã nêu.

Qua thực tế áp dụng, phương pháp này đồng thời rèn luyện các kỹ năng khác cho sinh viên như kỹ năng tìm kiếm, chọn lọc và tổng hợp tư liệu, kỹ năng làm việc nhóm (phân chia công việc giữa các thành viên, chia sẻ kiến thức...), kỹ năng thuyết trình, kỹ năng sử dụng máy tính, kỹ năng làm poster thiết kế bài thuyết trình ngắn gọn, thu hút nhất trong khoảng thời gian nhất định, kỹ năng xử lý thông tin và tranh luận giữa các quan điểm trái chiều về một vấn đề giữa các sinh viên hoặc giữa các nhóm sinh viên. Khi áp dụng phương pháp này, giảng viên là người điều phối, có nhiệm vụ giải đáp những thắc mắc, khó khi cuộc tranh luận phát triển lên đến đỉnh điểm mà không tìm ra được một đáp án thống nhất. Giảng viên cũng là người tổng hợp, xâu chuỗi tri thức. Để làm được điều này đòi hỏi người dạy phải đào sâu, tìm tòi, tham khảo nhiều nguồn tài liệu, không ngừng trau dồi tri thức. Do đó, với phương pháp này, kiến thức của cả người dạy và người học đều được nâng lên, giảng viên cũng học được nhiều điều từ chính sinh viên của mình.

Bốn là, phương pháp trực quan hóa

Người Việt Nam thường nói: “Trăm nghe không bằng một thấy,...” hay một nhà sư phạm người Đức có câu: “Một bức tranh hơn cả ngàn lời nói”. Vì vậy, thay vì dùng lời nói, chữ viết để tăng mức độ sinh động cho bài giảng đối với những môn học

trừu tượng hoặc “khô khan” như Lý luận chính trị, chúng tôi khi thiết kế bài giảng luôn lồng ghép các hình thức của phương pháp dạy học trực quan hóa.

Để tiếp thu kiến thức trên lớp một cách có hiệu quả, người học không chỉ đọc, nghe, quan sát mà còn phải tự mình tham gia vào bài giảng. Người học quan sát các nội dung bài giảng khi được cụ thể hóa thông qua các trực quan (tức là học bằng mắt). Đây là một trong những phương pháp học tập hấp dẫn, có khả năng thu hút, lôi cuốn người học, giúp người học hiểu bài và ghi nhớ bài một cách tốt hơn và lâu hơn.

Trong giảng dạy các môn Lý luận chính trị, chúng tôi thường sử dụng tranh, ảnh, hình vẽ để truyền tải nội dung. Hiện nay, phần lớn nội dung các môn Lý luận chính trị đều được trình bày diễn giảng dưới dạng các *mô hình, hình ảnh minh họa*. Chẳng hạn đưa ra 03 hình ảnh để phân biệt 03 hình thức đấu tranh giai cấp (đấu tranh kinh tế, đấu tranh chính trị và đấu tranh tư tưởng).

Khi giảng dạy học phần Đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam phần kinh tế thị trường, chúng tôi *sử dụng sơ đồ, bảng biểu* để cấu trúc hóa các thông tin, nội dung. Hoặc dùng *một đoạn video clip, phim tư liệu minh họa thông tin, nội dung*. Chẳng hạn, khi dạy phần nguồn gốc tự nhiên của ý thức trong học phần Những nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác - Lênin 1 chúng tôi có sử dụng những thước phim khoa học về cấu trúc não bộ, phim về nguồn gốc của loài người; phim tư liệu về Chủ tịch Hồ Chí Minh, phim về quá trình lãnh đạo cách mạng giải phóng dân tộc của Đảng Cộng sản Việt Nam,... khi giảng dạy học phần Tư tưởng Hồ Chí Minh hay học phần Đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam. Thường thì phương pháp trực quan hóa được sử dụng lồng ghép với những phương pháp dạy học khác trong một số tiết học.

Ngoài ra, phương pháp trực quan hóa còn được áp dụng thông qua hình thức *tham quan các di tích lịch sử, bảo tàng,...* Hình thức này được áp dụng thường xuyên cho học phần Tư tưởng Hồ Chí Minh như đi tham quan Bảo tàng Hồ Chí Minh tại thành phố Huế.

Bên cạnh việc áp dụng những phương pháp dạy học nêu trên, chúng tôi vẫn có thể áp dụng các phương pháp khác như *phương pháp tia chớp* hay còn gọi là phương pháp phỏng vấn nhanh (phương pháp này giúp mở đầu bài giảng hay thu thập thông tin nhanh từ phía người học một cách hiệu quả), hoặc *phương pháp hỏi – đáp* hay còn gọi là phương pháp “nói chuyện với nhau để học”, phương pháp này giúp không khí lớp học sôi nổi và việc tiếp thu kiến thức sẽ tốt hơn. Tuy nhiên, đây là phương pháp khó và phức tạp vì nó không thực hiện theo quy trình mà đòi hỏi sự linh hoạt và khả năng làm chủ lớp học của người dạy, đôi khi làm ảnh hưởng đến hoạt động dạy – học của các lớp học xung quanh.

Qua kinh nghiệm áp dụng các phương pháp dạy học tích cực nêu trên chúng tôi nhận thấy sự bổ trợ lẫn nhau giữa những phương pháp này. Muốn đạt tới chất

Ứng dụng phương pháp dạy học tích cực nhằm nâng cao chất lượng bài giảng ...

lượng của một tiết dạy không thể tuyệt đối hóa bất kỳ một phương pháp nào mà cần có sự kết hợp linh hoạt các phương pháp của giảng viên.

4. NHỮNG LỢI ÍCH VÀ KHÓ KHĂN THƯỜNG GẶP KHI TRIỂN KHAI PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC TÍCH CỰC ĐỐI VỚI CÁC MÔN LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ

Những lợi ích khi triển khai phương pháp dạy học tích cực đối với các môn Lý luận chính trị

Nhìn chung, áp dụng phương pháp dạy học chủ động (người học giữ vai trò trung tâm, người dạy chỉ đóng vai trò hướng dẫn và giúp đỡ) đối với các học phần Lý luận chính trị đã đem lại những hiệu quả thiết thực. Giữa biển tri thức mênh mông, người dạy phải biết cách gạn lọc những kiến thức cần thiết, hướng người học vào cách sử dụng và ứng dụng chúng vào cuộc sống. Vì vậy, lợi ích từ việc áp dụng các phương pháp dạy học tích cực là rất lớn.

Đối với sinh viên

Khi giảng viên áp dụng các phương pháp dạy học tích cực, người học cảm thấy họ “được học” chứ không phải “bị ép học”. Người học được chia sẻ những kiến thức và kinh nghiệm của mình, đồng thời được bổ sung những kiến thức và kinh nghiệm chưa biết từ giảng viên và các bạn trong lớp. Nhờ đó, họ cảm thấy hạnh phúc khi được học, được sáng tạo, được thể hiện, được thực hành. Học theo hướng tích cực giúp người học ghi nhớ sâu các kiến thức quan trọng và tăng khả năng ứng dụng vào thực tế.

Dạy bằng phương pháp giảng dạy tích cực nghĩa là tìm mọi cách giúp người học được nắm quyền chủ động trong việc học, cho người học cơ hội được làm việc, được khám phá tiềm năng của chính mình. Người dạy giúp cho người học sự tự tin, có trách nhiệm với bản thân để từ đó chia sẻ trách nhiệm với cộng đồng. Charles Handy, nhà triết lý kinh doanh nổi tiếng người Anh, đã nói: “Để làm chủ tương lai của bản thân, chúng ta cần phải tự tin và tin tưởng vào giá trị của chính mình. Đó là điều mà các trường học nên dạy cho mọi người” [4; tr.19]. Để người học có được sự tự tin và tin tưởng vào giá trị của mình, họ cần được học các phương pháp chủ động. Chỉ khi người học chủ động tự khám phá các kiến thức, tự học hỏi, tự thực hành và tự bổ sung hiểu biết cho nhau thì kiến thức họ học được mới trở thành tri thức của bản thân, mới chuyển thành hành động và thói quen hàng ngày của họ.

Sau một thời gian áp dụng phương pháp dạy học tích cực, chúng tôi đã tiến hành khảo sát lấy ý kiến đánh giá về mức độ hài lòng của sinh viên đối với những phương pháp giảng dạy mà chúng tôi đang vận dụng. Đối tượng mà chúng tôi khảo sát bao gồm sinh viên năm nhất, năm hai, năm ba của Trường Đại học Khoa học, Đại

học Huế trên các môn học Những Nguyên lý cơ bản của chủ nghĩa Mác – Lênin, Tư tưởng Hồ Chí Minh, Đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam. Hình thức mà chúng tôi tiến hành khảo sát gồm bảng hỏi (200 sinh viên) và phỏng vấn nhanh (150 sinh viên). Qua phân tích số liệu, về cơ bản chúng tôi hài lòng với những phương pháp dạy học hiện đại mà mình đã áp dụng. Bởi vì, đối tượng mà chúng tôi tiến hành khảo sát có tới trên 50% là sinh viên các ngành khoa học tự nhiên, gần 50% là sinh viên năm thứ nhất, nhưng hầu hết các sinh viên này thích ứng rất nhanh với phương pháp dạy – học mới. Kết quả khảo sát được tổng hợp trong bảng sau.

Bảng khảo sát ý kiến của sinh viên về đánh giá phương pháp dạy học tích cực

Nội dung đánh giá/mức độ hài lòng	Rất không đồng ý	Không đồng ý	Đồng ý	Rất đồng ý
Bạn có được thông báo về hình thức và phương pháp giảng dạy trước khi học			65%	35%
Trong quá trình dạy - học, người dạy sử dụng các phương pháp và phương tiện một cách linh hoạt			53%	47%
Người dạy thường khuyến khích người học tham gia tích cực vào bài giảng			65%	35%
Người dạy bao quát được toàn bộ lớp học	3.3%	3.3%	63.4%	30%
Người dạy độc thoại dưới 20 phút/tiết học		3.3%	56.7%	40%
Người dạy trực quan hóa các nội dung chính của bài học		3%	47%	50%
Nội dung và thời lượng của bài giảng được điều chỉnh để duy trì sự chú ý của người học		6.7%	70%	23.3%
Người dạy đã chốt lại kiến thức cho người học		3.3%	60%	36.7%
Tôi thực sự hứng thú với các giờ học của học phần này		13.4%	63.6%	23.3%
Tôi thực sự hài lòng với phương pháp đánh giá học tập của học phần này			53.3%	46.7%

Ứng dụng phương pháp dạy học tích cực nhằm nâng cao chất lượng bài giảng ...

Đối với giảng viên

Áp dụng phương pháp giảng dạy tích cực đối với các học phần Lý luận chính trị, giờ giảng của mỗi giảng viên trở nên sinh động, hấp dẫn và có ý nghĩa hơn bởi đây vốn là những môn học, khó tiếp cận. Khi sinh viên tham gia vào các phương pháp dạy học tích cực giảng viên nắm chắc và phát hiện năng lực học tập của sinh viên đối với môn học. Trong quá trình giảng dạy, giảng viên Lý luận chính trị có thể theo dõi, nắm kết quả học tập của sinh viên qua nhiều hình thức như kiểm tra, làm bài tập nhóm, viết tiểu luận, thi,... và thông qua các phương pháp dạy học này, giảng viên nắm bắt được khả năng học tập của sinh viên một cách trực tiếp và sâu sắc hơn.

Trong phương pháp dạy học tích cực, tuy người học đóng vai trò trung tâm nhưng vai trò và uy tín của người dạy lại được đề cao, trách nhiệm của giảng viên được nâng lên. Áp dụng phương pháp dạy học tích cực thành công đối với các môn Lý luận chính trị, trước hết giảng viên phải xác định được trọng tâm của chương trình môn học, từ đó rút ra đề tài, câu hỏi, chuẩn bị đề cương, hướng dẫn sinh viên chuẩn bị, giới thiệu tài liệu tham khảo. Đó là một chuỗi đòi hỏi rất nhiều thời gian, công sức, nếu người dạy không say mê với nghề, với môn học, không coi chất lượng đào tạo là mục tiêu phấn đấu trong giảng dạy, thì sẽ không thể tổ chức tốt một buổi dạy học tích cực. Vì vậy, khi áp dụng phương pháp dạy học hiện đại, bản thân giảng viên cần nhận thức rằng đó không chỉ vì lợi ích của sinh viên, mà còn bao hàm cả lợi ích và trách nhiệm của người dạy. Bên cạnh đó, khả năng chuyên môn của người dạy được tăng lên dưới đòi hỏi và “áp lực liên tục cập nhật” nội dung và kiến thức cho từng giờ giảng nhằm đáp ứng các câu hỏi của người học trong thời đại thông tin mở rộng.

Dạy học là quá trình trao đổi kiến thức giữa thầy và trò. Vì vậy, đội ngũ giảng viên Lý luận chính trị phải luôn đổi mới nội dung bài giảng cũng như phong cách đứng lớp. Chỉ khi duy trì tinh thần đổi mới người dạy mới giữ cho tâm trí cởi mở để học thêm nhiều kiến thức và kinh nghiệm thực tế từ học trò. Nhờ đó mối quan hệ thầy – trò trở nên gần gũi, tốt đẹp thông qua việc cùng nhau giải quyết các tình huống liên quan đến nội dung bài học và cuộc sống của người học.

Áp dụng phương pháp dạy học tích cực là điều kiện để giảng viên thực hiện đổi mới phương pháp giảng dạy theo hướng giảm dần thời gian giảng lý thuyết, tăng cường thời gian tự nghiên cứu và thực hiện sinh hoạt khoa học đối với sinh viên. Vì vậy, áp dụng phương pháp dạy học tích cực cũng là để sinh viên đổi mới cách học từ thụ động sang chủ động, nghĩa là họ sẽ làm quen dần với phương pháp nghiên cứu – một phương pháp học tập đặc trưng ở đào tạo đại học hiện nay. Bằng hình thức này, giảng viên đồng thời đổi mới phương pháp giảng dạy của mình đối với các môn Lý luận chính trị.

Những khó khăn khi triển khai phương pháp dạy học tích cực đối với các môn Lý luận chính trị

Khi triển khai phương pháp dạy học tích cực chúng tôi cũng vấp phải một số khó khăn nhất định:

- *Lớp đông sinh viên*: Hầu hết, tất cả các lớp học phần Lý luận chính trị đều có số lượng sinh viên trên 50 người/ lớp, thậm chí có những lớp ghép trên 100 sinh viên. Đây là thách thức không nhỏ đối với người dạy khi muốn triển khai các hoạt động dạy học tích cực. Đa số người dạy các học phần Lý luận chính trị khi được phỏng vấn trực tiếp đều cho rằng lớp học quá đông trong khi thời lượng giờ giảng lại hạn chế, rất khó áp dụng thành công các phương pháp dạy học tích cực.

- *Cần nhiều thời gian, dễ “cháy” giáo án*: các phương pháp dạy học tích cực cần rất nhiều thời gian chuẩn bị, đòi hỏi giảng viên phải đọc nhiều, tìm tòi nhiều nguồn tài liệu khác nhau; đọc, phân tích kinh điển và nắm bắt kiến thức thực tiễn của cuộc sống. Vì thế, giảng viên phải luôn trau dồi kiến thức, ham học hỏi, nghiên cứu; phải cập nhật và vận dụng thành công các thành tựu công nghệ thông tin vào thiết kế bài giảng. Tuy nhiên, trong quá trình triển khai phương pháp dạy học tích cực các hoạt động trên lớp nhiều khi diễn ra không theo ý định của người dạy, dẫn đến tình trạng mất định hướng bài học, “cháy” giáo án bài giảng.

- *Người học lười phát biểu, thụ động*: Điều này xuất phát từ thói quen học theo kiểu truyền thống, nên rất nhiều sinh viên không tự giác chuẩn bị bài trước khi đến lớp. Trong tiết học, khi giảng viên áp dụng một số phương pháp dạy học chủ động như làm việc nhóm, hỏi – đáp, tia chớp lại lười suy nghĩ, lười tìm tài liệu để tổng hợp kiến thức, vì vậy trong giờ học bản thân họ rất ngại phát biểu, thậm chí tự ti....

Để khắc phục hạn chế từ phía sinh viên, trong quá trình dạy học, chúng tôi kiên trì hướng dẫn sinh viên cách học ở nhà bằng cách đặt những câu hỏi ngắn gọn và hấp dẫn, giúp sinh viên định hướng những gì họ cần chuẩn bị; tìm hình thức phù hợp nhằm khen thưởng, động viên những người thực hiện tốt việc chuẩn bị bài, chẳng hạn như đặt câu hỏi để kiểm tra việc đọc sách tại nhà và cộng điểm thưởng cho những bạn trả lời tốt,...

5. MỘT SỐ ĐỀ XUẤT NHẪM NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG GIẢNG DẠY CÁC MÔN LÝ LUẬN CHÍNH TRỊ Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC, ĐẠI HỌC HUẾ HIỆN NAY

Việc kết hợp nhiều phương pháp giảng dạy hiện đại thay cho phương pháp dạy học truyền thống đòi hỏi nhiều yêu cầu từ phía người học, người dạy và nhà trường, sự quan tâm đầu tư cơ sở vật chất, cũng như chính sách của Nhà nước đối với những môn Lý luận chính trị này. Từ góc độ của người dạy, tôi đưa ra một số đề xuất sau:

Ứng dụng phương pháp dạy học tích cực nhằm nâng cao chất lượng bài giảng ...

Về phía nhà trường: Việc đổi mới phương pháp giảng dạy luôn phải gắn liền với việc đầu tư cơ sở vật chất. Tại trường Đại học Khoa học, Đại học Huế khi chúng tôi tham gia giảng dạy đã nhận thấy nhiều cơ sở vật chất chưa phù hợp với lộ trình đổi mới phương pháp dạy học. Các thiết bị như máy chiếu, loa đài còn thiếu hoặc nếu có đã xuống cấp (máy chiếu mờ, đổi màu, bóng điện cháy...); Hơn nữa, Phòng Đào tạo đại học cần hạn chế bố trí nhóm học quá đông (nếu bố trí lớp đông cần phân công giảng dạy tại phòng học có đầy đủ phương tiện dạy học thiết yếu).

Mặt khác, đối tượng dạy học của đại học là sinh viên – người đã trưởng thành, ít nhiều đã có kinh nghiệm cuộc sống, nên kết cấu nội dung bài giảng phải thật sinh động gắn kiến thức thực tiễn với kiến thức lý luận. Vì vậy, để áp dụng phương pháp dạy học tích cực thành công hơn nữa, người giảng viên phải làm sao kích thích được tính chủ động của người học, biến giờ học trên lớp thành môi trường thuận lợi cho người học tham gia ý kiến, trình bày tham luận. Điều này sẽ gợi nên niềm say mê hứng thú đối với người học, làm cho người học tự nguyện, tự giác đến lớp. Để làm được điều này không chỉ dừng lại ở khâu đòi hỏi năng lực của người giảng viên mà cần phải có sự hỗ trợ đồng tình của lãnh đạo, cần có sự thay đổi đồng bộ và có hệ thống từ khâu tổ chức lớp học, khâu bố trí thời lượng cho từng môn học, khâu chuẩn bị cơ sở vật chất và cung cấp tài liệu cho sinh viên.

Về phía giảng viên: Muốn nâng cao chất lượng bài giảng những người giảng dạy Lý luận chính trị phải có kiến thức nền tảng lý luận và kiến thức trên nhiều lĩnh vực như kinh tế, chính trị, văn hóa,... Điều này đòi hỏi giảng viên phải đọc, phân tích kinh điển và nắm bắt kiến thức thực tiễn của cuộc sống vì thế phải luôn trau dồi kiến thức, ham học hỏi, nghiên cứu. Giảng viên phải cập nhật và vận dụng các thành tựu của công nghệ thông tin vào thiết kế bài giảng để tăng khả năng tiếp thu kiến thức qua nghe nhìn trực quan và qua đó sự giao tiếp giữa sinh viên và giảng viên cũng năng động và gần gũi hơn.

Nghiên cứu khoa học và nâng cao chất lượng giảng dạy là nghĩa vụ và trách nhiệm của giảng viên, đây là một yếu tố chủ quan giữ vai trò quyết định đối với việc đổi mới phương pháp giảng dạy. Chỉ có thông qua nghiên cứu khoa học giảng viên mới có tri thức và nhận thức đúng đắn dẫn yêu cầu của công tác dạy học, những khó khăn và đòi hỏi của việc nâng cao chất lượng đào tạo. Đồng thời, chỉ khi ý thức trách nhiệm và vai trò của giảng viên được đề cao sẽ giúp cho giảng viên ý thức sáng tạo, chủ động, tự tin trong giảng dạy và nâng cao chất lượng bài giảng.

Về phía sinh viên: Cần xác định mục tiêu, động cơ học tập, nỗ lực tạo ra sự chuyển biến từ học tập thụ động sang tự học chủ động. Tích cực tự học, nghiên cứu bài trước khi đến lớp theo hướng dẫn của giảng viên. Tham gia đầy đủ các buổi học, tự giác, tự tin học tập khi giảng viên áp dụng phương pháp dạy học tích cực.

Tóm lại, trong xu hướng phát triển xã hội hiện nay chất lượng giảng dạy là uy tín, thương hiệu của mỗi trường để thu hút người học, vì vậy, nâng cao chất lượng giảng dạy là vấn đề quan tâm hàng đầu đối với mỗi trường đại học và mỗi giảng viên. Để nâng cao chất lượng giảng dạy thì đổi mới phương pháp - chuyển từ phương pháp dạy học truyền thống sang phương pháp dạy học hiện đại là chìa khóa vô cùng quan trọng nhằm đáp ứng tiêu chuẩn nguồn nhân lực hiện nay. Đối với các môn Lý luận chính trị, do đặc điểm của thời đại, do tính chất đặc thù của môn học, nên mỗi giảng viên cần đẩy mạnh đổi mới phương pháp dạy học. Đổi mới phương pháp thuyết trình theo hướng hiện đại, kết hợp với những phương pháp dạy học tích cực thích hợp để sinh viên chủ động nghiên cứu, học tập lý luận và vận dụng thành công vào cuộc sống.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2016). *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [2]. Đoàn Đức Hiếu, Phùng Thế Anh (2018), *Đổi mới nội dung, phương pháp giảng dạy các môn khoa học Lý luận chính trị một số vấn đề lý luận và thực tiễn*, Nxb Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh, Tp Hồ Chí Minh.
- [3]. Nguyễn Thế Phúc, Nguyễn Tiến Dũng (đồng chủ biên) (2016), *Nghiên cứu và giảng dạy Lý luận chính trị với sự nghiệp đổi mới ở Việt Nam: tiến trình và thành tựu*, Nxb Đại học Huế, Huế.
- [4]. Nguyễn Thị Minh Phượng, Phạm Thị Thúy, Lê Việt Chung (2018), *Cẩm nang phương pháp sư phạm (tái bản)*, Nxb Tổng hợp, Tp Hồ Chí Minh.
- [5]. Nguồn từ Google: <https://timgiasuhanoi.com/phuong-phap-day-hoc-tich-cuc-la-gi-day-nhu-the-nao/>

**THE APPLICATION OF ACTIVE TEACHING METHODS
IN IMPROVING THE QUALITY OF POLITICAL ARGUMENT SUBJECTS
AT THE UNIVERSITY OF SCIENCES, HUE UNIVERSITY**

Nguyen Thi Phuong

Faculty of Political Theory, University of Sciences, Hue University

Email: phuongnguyentriet@gmail.com

ABSTRACT

Active teaching methods, whose philosophy is respecting learners, considering learners as the center of the training process, appeared in Western countries in the beginning of the 20th century and have developed strongly since the second half of the century. In Vietnam, active teaching methods have been gradually gaining their popularity in replacement of traditional teaching methods. This research paper is aimed at clarifying the following major points: characteristic of active teaching methods and their benefits with Political argument subjects, thereby making some suggestions to improve the lecture quality.

Keywords: active teaching methods, characteristic, political argument.

Nguyễn Thị Phương sinh ngày 06/06/1980 tại Nghệ An. Bà tốt nghiệp cử nhân ngành Triết học năm 2002 và thạc sĩ chuyên ngành Triết học năm 2010 tại Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế. Bà hiện là giảng viên tại Khoa Lý luận chính trị, Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế.

Lĩnh vực nghiên cứu: Triết học, Lịch sử Triết học, Đạo đức học.